

Física i Química i la seva Didàctica

Codi: 42087

Crèdits: 27

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4310486 Formació de Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyaments d'Idiomes	OT	0	A

Professor/a de contacte

Nom: Conxita Márquez Bargalló

Correu electrònic: Conxita.Marquez@uab.cat

Equip docent

Joan Bach Plaza

Jordi Gené Torradella

Xavier Roqué Rodríguez

Joan Francesc Barquinero Estruch

Carlos Tabernero Holgado

Carme Grimalt Alvaro

Roser Canet Pladevall

Mireia García Viloca

Xavier Alvarez Calafell

Digna Maria Couso Lagaron

Anna Marbà Tallada

Begoña Oliveras Prat

Sandra Saura Mas

Maria Isabel Hernandez Rodriguez

Victor Lopez Simo

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent extern a la UAB

Jordi Domènech

Prerequisits

No es contemplen

Objectius

L'objectiu de l'assignatura és completar els coneixements de biologia, geologia, física i química dels llicenciats, enginyers o graduats futurs professors de ciències així com apropar-los al coneixement de la didàctica de les ciències, i a les didàctiques específiques de cada disciplina.

Consta de dos mòduls de contingut diferenciat:

1. el mòdul de complements de formació que té com a objectiu completar els coneixements de biologia, geologia, física i química dels llicenciats, enginyers o graduats futurs professors de ciències. Inclou els blocs d'història de les ciències i temes d'actualitat i el de complements de formació.
2. el mòdul de didàctica específica i el d'innovació docent i iniciació a la recerca que tenen com a objectiu capacitar al futur professor de secundària perquè pugui ensenyar els continguts de les àrees de coneixement de la biologia i la geologia i la física i la química, integrant els coneixements disciplinaris i els de la didàctica de les ciències tot tenint en compte els coneixements d'altres àrees com són l'epistemologia, el llenguatge i la comunicació, la psicologia i la pedagogia. Inclou els blocs d'introducció a la didàctica, el de didàctica de la física i la química i el d'innovació docent i iniciació a la recerca.

Competències

- Adquirir estratègies per a estimular l'esforç de l'estudiant i promoure la seva capacitat per a aprendre per sí mateix i amb altres, i desenvolupar habilitats de pensament i de decisió que facilitin l'autonomia, la confiança i la iniciativa personals.
- Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa, audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la als processos d'ensenyament-aprenentatge en les matèries pròpies de la especialització cursada.
- Comunicar-se de manera efectiva, tant de manera verbal com no verbal.
- Concretar el currículum que s'implantarà en un centre docent participant en la planificació col·lectiva del mateix; desenvolupar i aplicar metodologies didàctiques tant grupals com personalitzades, adaptades a la diversitat dels estudiants.
- Conèixer els continguts curriculars de les matèries relatives a la especialització docent corresponent, així com el cos de coneixements didàctics al voltant als processos d'ensenyament-aprenentatge respectius.
- Conèixer els processos d'interacció i comunicació a l'aula, dominar destreses i habilitats socials necessàries per a fomentar l'aprenentatge i la convivència a l'aula, i abordar problemes de disciplina i resolució de conflictes.
- Dissenyar i desenvolupar espais d'aprenentatge amb especial atenció a l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible.
- Dissenyar i realitzar activitats formals i no formals que contribueixin a fer del centre un lloc de participació i cultura en l'entorn on estigui ubicat; desenvolupar les funcions de tutoria i d'orientació dels estudiants de manera col·laborativa i coordinada; participar en l'avaluació, investigació i innovació dels processos d'ensenyament-aprenentatge.
- Fer un ús eficaç i integrat de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Generar propostes innovadores i competitives en l'activitat professional i en la investigació.
- Interpretar les diferents necessitats educatives dels alumnes amb la finalitat de proposar les accions educatives més adequades.
- Planificar, desenvolupar i avaluar el procés d'ensenyament-aprenentatge potenciant processos educatius que facilitin l'adquisició de les competències pròpies dels respectius ensenyaments, atenent al nivell i formació prèvia dels estudiants així com la orientació dels mateixos tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre.
- Posseir les habilitats d'aprenentatge necessàries per a poder realitzar una formació contínua tant en els continguts i la didàctica de l'especialitat, com en els aspectes generals de la funció docent.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa, audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la en els processos d'ensenyament-aprenentatge en les matèries pròpies de la especialització cursada.
2. Comunicar-se de forma efectiva, tant verbal com no verbalment.
3. Conèixer els processos d'interacció i comunicació a l'aula, dominar destreses i habilitats socials necessàries per a fomentar l'aprenentatge i la convivència a l'aula, i abordar problemes de disciplina i resolució de conflictes.
4. Demostrar que coneix contextos i situacions en que s'utilitzen i s'apliquen la Física i la Química que componen el currículum de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat, destacant el seu caràcter funcional i analitzant el seu impacte en el món actual.
5. Demostrar que coneix el valor formatiu i cultural de la Física i la Química i dels continguts d'aquestes disciplines que s'imparteixen en l'Educació Secundària Obligatòria i en el Batxillerat, i integrar aquests continguts en el marc de la ciència i de la cultura.
6. Demostrar que coneix els currículums de Física i Química de la ESO i del Batxillerat.
7. Demostrar que coneix els desenvolupaments teòrico-pràctics de l'ensenyament i el aprenentatge de la Física i la Química.
8. Demostrar que coneix i que sap aplicar propostes docents innovadores a l'àmbit de la Física i la Química.
9. Demostrar que coneix la història i els desenvolupaments recents de la Física i la Química i les seves perspectives per a transmetre una visió dinàmica de les mateixes i donar sentit a la Física i la Química escolar, destacant la gènesi històrica dels coneixements d'aquestes ciències.
10. Dissenyar i desenvolupar espais d'aprenentatge amb especial atenció a l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible.
11. Entendre l'avaluació com un instrument de regulació i d'estímul a l'esforç, i conèixer i desenvolupar estratègies i tècniques per a l'avaluació de l'aprenentatge de la Física i la Química.
12. Generar propostes innovadores i competitives a l'activitat professional i a la investigació.
13. Identificar els problemes relatius a l'ensenyament i aprenentatge de la Física i la Química i plantejar possibles alternatives i solucions.
14. Identificar i planificar la resolució de situacions educatives que afecten a estudiants amb diferents capacitats i diferents ritmes d'aprenentatge.
15. Interpretar les diferents necessitats educatives dels alumnes amb la finalitat de proposar les accions educatives més adequades.
16. Posseir les habilitats d'aprenentatges necessàries per a poder realitzar una formació contínua tant en els continguts i la didàctica de Física i Química, com en els aspectes generals de la funció docent.
17. Seleccionar, utilitzar i elaborar materials per a l'ensenyament de la Física i la Química.
18. Transformar els currículums de Física i Química en seqüències d'activitats d'aprenentatge i programes de treball.
19. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació e integrar-les en el procés d'ensenyament-aprenentatge de la Física i la Química.

Continguts

El mòdul específic de Física i Química i la seva didàctica s'articula en 2 grans blocs: Didàctica de la Física i la Química i Complements de formació.

BLOC DE DIDÀCTICA DE LA FÍSICA I LA QUÍMICA

El bloc "Didàctica de la Física i la Química" s'estructura en 2 parts: "Aprenentatge i ensenyament de la Física i la Química" (9cr) i "Innovació docent i iniciació a la recerca en didàctica de la Física i la Química" (6cr).

Aprenentatge i Ensenyament de la Física i la Química (9cr)

Introducció a la Didàctica de les Ciències (3cr)

- Finalitats de l'ensenyament de les Ciències a l'ESO

- L'ensenyament de les ciències com a desenvolupament de la competència científica
- Què és la ciència? Reflexions sobre l'epistemologia de les ciències
- Quina ciència s'ha d'ensenyar a l'escola?
- Models didàctics i idees prèvies
- El cicle d'aprenentatge i activitats
- L'avaluació i la regulació dels aprenentatges

Didàctica de la Química (3cr)

- Finalitats de l'ensenyament de la Química.
- Les grans idees de la Química (substàncies «espècie química», canvi químic, model cinètic-molecular). Identificació de models claus del currículum (model cinètic, model atomicomolecular i model atòmic clàssic). Selecció i seqüenciació dels continguts a ensenyar.
- Escenaris d'aprenentatge i recursos
- La didàctica de la química en l'ensenyament i aprenentatge del canvi químic
- L'aigua, les dissolucions i els ions
- Electricitat i canvi químic
- Modelització, indagació i argumentació en química escolar
- El treball de laboratori en Química

Didàctica de la Física (3cr)

- Els models i conceptes clau de la física escolar: què i perquè
- Idees i formes de raonar dels alumnes en física
- Modelització, indagació i argumentació en física escolar
- Fets paradigmàtics, problemes reals i controvèrsies socio-científiques com a contextos rellevants per a l'ensenyament de la Física.
- Treball experimental i utilització de TICs en física

Innovació Docent i Iniciació a la Recerca en Didàctica de la Física i la Química (6cr)

Innovació docent

- El currículum. Objectius d'aprenentatge, programació i avaluació.
- Diversitat de tipologies d'unitats didàctiques competencials segons l'enfocament: progressions, projectes, indagació, ABP, modelitzadores, etc.
- Contextos i transferència de coneixement.
- El desenvolupament de competències transversals: pensament crític, cognitivo-lingüístiques, digital, auto-regulació, etc.

Iniciació a la recerca en didàctica de la Física i la Química

- La pràctica reflexiva: la reflexió sobre la pràctica i la seva relació amb la innovació educativa.

- L'observació a l'aula: objectius, models d'observació i instruments.
- Bases metodològiques per a la innovació i la recerca educativa.
- Tendències actuals de la recerca en la didàctica de les ciències.

BLOC DE COMPLEMENTES DE FORMACIÓ

El bloc "Complements de Formació de Biologia i Geologia i Física i Química" s'estructura en 3 parts:

Història de la Ciència (4cr)

A través de l'anàlisi crítica d'autors i episodis rellevants, aquesta part pretén que l'estudiant del màster adquireixi una cultura científica històrica bàsica.

1. Pensament mític, pensament natural. Lectures: Aristòtil i Galè
2. El periple de l'Almagest. Lectures: Copèrnic
3. La matematització de la naturalesa. Lectures: Galileu
4. El sistema del món. Lectures: Newton
5. Les dues cultures. Lectures: Frankenstein
6. La visió històrica de la vida. Lectures: Darwin
7. La crisi newtoniana. Lectures: Einstein
8. Els nous àtoms. Lectures: Curie
9. Individu, informació i societat. Lectures: Watson
10. Caos, ordre i dinosaures. Lectures: Crichton

Cada sessió consta de dues parts clarament diferenciades: a la primera part comentarem i discutirem els textos proposats per al tema que haurem exposat a la sessió anterior. A la segona part presentarem un tema nou i proposarem qüestions perquè pugueu llegir el text o textos proposats per a la sessió següent.

Fonaments de la Biologia, la Geologia, la Física i la Química (6cr)

Treball sobre continguts fonamentals de biologia, geologia, física o química per complementar la formació inicial dels futurs professors de física i química. Els alumnes cursaran fonaments disciplinaris depenent de la seva formació inicial.

Els continguts a cursar són els següents:

Fonaments de Biologia

- La Química de la Vida: Components Químics de la cèl·lula. Bioelements i molècules orgàniques. Activitat biològica dels enzims. Introducció al metabolisme. Relació entre el metabolisme i la nutrició.
- La cèl·lula: La cèl·lula procariota i eucariota. estructura i funció dels orgànuls. Models d'organització. Divisió cel·lular. Virus i bacteris.
- Bases de l'herència: Genètica clàssica. Lleis de Mendel. herència lligada al sexe. Identificació del ADN com a portador de l'herència Genètica Humana (Genoma Humà). Alteracions del genoma.
- Cos humà: Organització general del cos humà. Anatomia i fisiologia dels aparells del cos humà. Òrgans sensorials, Sistema nerviós i endocrí.

- Origen de la vida. Diversitat biològica. Fixisme i evolucionisme. La selecció Darwiniana. Dels homínids fòssils a l'Homo Sapiens i Evolució de l'Home. Prof.
- Organismes i sistemes. Nivells d'organització ecològica. Principis bàsics de l'ecologia.

Fonaments de Geologia

- La Geologia com a ciència. La Terra com a sistema complexa.
- Els materials terrestres: les roques, cicle de les roques.
- Geologia de Catalunya. Història geològica i formes del relleu. Treball de camp a la zona de la riera de Sant Jaume entre les localitats d'Olesa de Montserrat i Vacarisses.
- Història de la Terra: estrats, estructures sedimentàries, ambients sedimentaris, registre estratigràfic, continuïtat i discontinuïtat, el temps geològic, datacions i fòssils
- Història de la Terra: els mapes geològics, elements del mapa, mapes i talls geològics, la història geològica.
- Els materials terrestres: els minerals, formadors de roques i font de recursos.

Fonaments de Física

- Mesura i anàlisi de dades.
- Com determinar la correlació entre variables.
- L'equip Multilog-Pro i el programa Multilab.
- Exemples de relacions entre posició, velocitat i acceleració.
- Forces i moviment.
- El concepte de força i els seus tipus.
- Exemples de moviments amb i sense fregament. Ús útil de les forces de fregament.
- L'equilibri dinàmic: el moviment a velocitat constant.
- La visió energètica dels processos.
- Conservació de l'energia.
- Mecanismes de transferència de l'energia i la seva relació amb la qualitat de l'energia.
- Interpretació probabilística de la segona llei de la Termodinàmica.
- Electromagnetisme.
- El camp elèctric i el magnètic. Determinació experimental de les línies de camp.
- Una experiència sobre la inducció electromagnètica.
- Fenòmens ondulatoris.

Fonaments de Química

- *Substàncies pures i dissolucions. Canvi químic*
- Laboratori. Mesura de densitats. Dissolució saturada: cristallització. Visualització del canvi químic.

Discussió i exercicis. Substàncies pures i mescles. Dissolucions. Separació de substàncies. Canvi físic i canvi químic.

- *Estequiometria*

Laboratori. Reacció de precipitació. Filtració. Rendiment. Conservació de la massa en una reacció química.

Discussió i exercicis. Àtom i molècula. Concepte de mol. Equació química: igualació. Càlculs estequiomètrics.

- *Calor de les reaccions químiques.*

Laboratori. Reacció exotèrmica. Reacció endotèrmica.

Discussió i exercicis. Calor de reacció. Energia interna i entalpia. Calorimetria i càlculs estequiomètrics.

- *Cinètica química.*

Laboratori. Observació de la velocitat d'una reacció química. Dependència de la velocitat de reacció amb la concentració de reactius i la temperatura.

Discussió i exercicis. Reaccions ràpides i lentes. Concepte de velocitat d'una reacció química. Ordres de reacció i constant de velocitat.

- *Equilibri químic i reaccions àcid-base*

Laboratori. Observació de l'equilibri químic en diferents reaccions.

Discussió i exercicis. Concepte d'equilibri químic. Constant d'equilibri (K_c o K_{ps}). Dependència de la K amb la temperatura. Desplaçament de l'equilibri.

Laboratori. Mesures de pH de mostres reals i solucions.

Discussió i exercicis. Concepte de reacció àcid-base: transferència de H^+ . Ionització de l'aigua (K_w) i força d'un àcid o una base (K_a i K_b). Escala de pH. Indicadors àcid-base.

- *Reaccions redox i piles*

Laboratori. Observació de reaccions redox

Discussió i exercicis. Reacció redox: transferències d'electrons. Semireaccions i reacció global. Poder oxidant / reductor de les substàncies.

Laboratori. Construcció d'una pila i mesura de la força electromotriu (fem)

Discussió i exercicis. Elèctrodes en una pila: càtode i ànode. Polaritats. Semireaccions i reacció global d'una pila. Moviment dels ions del pont salí. Càlcul de la fem a partir de dades tabulades (E^0).

Projecte interdisciplinari de Biologia i Química

Es tracta d'una activitat transversal de "Fonaments de Biologia" i "Fonaments de Química", i es farà en grup.

Projecte interdisciplinari de Geologia i Física

Es tracta d'una activitat transversal de "Fonaments de Geologia" i "Fonaments de Física", i es farà en grup.

Temes de ciència actual (2 cr)

Monogràfics de temes de l'àmbit de les ciències amb un alt grau d'impacte social que ajudin al futur professor a promoure la discussió amb els seus alumnes de secundària per tal que arribin a una opinió raonada sobre els mateixos.

Els temes a tractar estaran entre els següents:

- Ciència, diners i política
- Gènere i ciències
- Neurociència i educació: cap a un nou paradigma dels processos d'aprenentatge
- Representacions etnificades de l'alumnat: de l'essencialisme cultural a les perspectives del dèficit

Metodologia

Les hores que s'indiquen per cadascuna de les activitats formatives són orientatives i es poden veure modificades lleugerament en funció del calendari o de les necessitats docents.

En les activitats d'aula es proposarà treball en petit grup per tal de promoure el màxim la participació de tots els alumnes.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Assistència i participació a classes magistrals, pràctiques de laboratori, sortides, etc. i la realització i avaluació de les activitats proposades	175,5	7,02	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Tipus: Supervisades			
Realització, revisió i avaluació dels treballs proposats (informes, estudis de cas, resolució de problemes, exposicions, pràctiques de laboratori, treballs de camp...)	175,5	7,02	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Tipus: Autònomes			
Anàlisi de lectures i propostes d'innovació didàctica, realització d'informes, disseny d'activitats, anàlisi i resolució de casos.	324	12,96	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

Avaluació

Críteris d'avaluació

L'assistència a les classes és obligatòria. L'estudiant ha d'assistir a un mínim d'un **80% de les sessions completes** del mòdul. En cas contrari es considerarà "no presentat".

Per aprovar el mòdul de Biologia i Geologia o Física i Química i la seva didàctica cal haver aprovat cada un dels Blocs de continguts i cada una de les temàtiques que els configuren i que es cursaran de forma independent

L'avaluació sumativa de cada una de les temàtiques de cada bloc inclou activitats en grup i activitats individuals. Per poder fer mitjana s'ha de treure com a mínim un 4 de cada una de les activitats previstes per a ser avaluades i que el professorat indicarà prèviament.

Al llarg de la part del mòdul que cada professor/a imparteix, es poden demanar tasques complementàries sense haver de ser considerades necessàriament tasques d'avaluació, però sí de lliurament obligatori.

El lliurament de treballs es realitzarà prioritàriament per la via del campus virtual. Es podran habilitar altres vies de lliurament, previ acord amb el professorat, informades via presencial a la classe i via campus virtual o moodle. No s'acceptaran treballs lliurats per vies no acordades amb el professor/a ni tampoc els treballs amb formats incorrectes, que no incloguin el nom dels autors i la temàtica a la que fan referència o que s'enviïn fora de termini.

Atès que la llengua vehicular del màster i de l'ensenyament secundari és el català, les tasques orals i escrites relacionades amb aquest mòdul s'han de presentar en aquesta llengua. En les activitats lliurades per escrit (individuals o en grup) es tindrà en compte la correcció lingüística, la redacció i els aspectes formals de presentació. Així mateix, cal expressar-se oralment amb fluïdesa i correcció i cal mostrar un alt grau de comprensió dels textos acadèmics. Una activitat pot ser no avaluada, retornada o suspesa si el professorat considera que no compleix els requisits esmentats anteriorment.

Els treballs i els exàmens s'avaluaran com a màxim 1 mes després del seu lliurament o realització.

D'acord amb la normativa UAB, el plagi o còpia d'algun treball es penalitzarà amb un 0 com a qualificació, perdent la possibilitat de recuperar-la, tant si és un treball individual com en grup (en aquest cas, tots els membres del grup tindran un 0).

Història de la Ciència

Per a avaluar les sessions d'Història de la ciència, l'alumne haurà de redactar un assaig de 1200-1500 paraules sobre les aplicacions didàctiques dels continguts de les sessions. Donarem indicacions més detallades en el curs de les sessions.

Fonaments de biologia

- Activitats puntuals d'aplicació dels continguts treballats, com pot ser la resposta a algunes preguntes dels exàmens PAU i l'elaboració d'una pregunta a partir del tema treballat a classe. Aquestes activitats puntuals es faran al final de cada classe teòrica i es lliuraran el mateix dia 35%.

- Projecte Interdisciplinari de Química i Biologia 65%

Fonaments de geologia

- Treball d'interpretació del treball de camp 35%

- Projecte Interdisciplinari de Física i Geologia 65%

Fonaments de química

- Portafoli de les sessions al laboratori (individual) : 35%

- Projecte Interdisciplinari de Química i Biologia 65%

Fonaments de física

- Activitat puntual. Elaboració d'un vídeo: 35%

- Projecte Interdisciplinari de Física i Geologia 65%

Temes de Ciència Actuals

- Assistència a les sessions

Introducció a la Didàctica de les Ciències

- Reflexió personal en relació a la classe de ciències ideal (individual). 50%
- Proposta d'una pregunta d'avaluació competencial (grup). 50%

La recuperació de la tasca individual es farà 15 dies després d'haver fet el lliurament que es farà el 24 d'octubre de 2018

Didàctica de la Física

- Micro-teaching , activitat en grup 50%
- Disseny d'una activitat (individual i recuperable) 50%

Didàctica de la Química

- Micro-teaching , activitat en grup 50%
- Disseny d'una activitat (individual i recuperable) 50%

Innovació docent i iniciació a la investigació en didàctica de la Física i la Química

- Disseny d'una proposta ABP (ho faria i avaluaria dins les sessions que faig jo). 20%
- Lectura comentada de dos articles de didàctica. 40% (individual, han de ser vinculats al TFM).
- Portfolio personal 40%. (dues entrades en tot el curs, viadigital en un fòrum del moodle, on discuteixin l'aspecte del curs que més els interessi en relació a la preparació de la seva UD).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Avaluació d'Innovació educativa i iniciació a la recerca	22.22%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Avaluació d'història de les ciències	14.81%	0	0	1, 2, 9, 16
Avaluació d'introducció a la didàctica de les ciències	11,11%	0	0	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 16
Avaluació de complements de física, química, biologia i/o geologia, i temes d'actualitat	29.62%	0	0	1, 2, 5, 7, 16
Avaluació de didàctica de la física	11.11%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Avaluació de didàctica de la química	11.11%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

Bibliografia

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA "Història de les Ciències"

Hi haurà bibliografia específica per cada sessió. Les següents referències són generals:

- BARONA, Josep Lluís (2003). *Història del pensament biològic*. València: Universitat de València.
- BOWLER, Peter J.; MORUS, Iwan Rhys (2007). *Panorama general de la ciència moderna*. Barcelona: Crítica.
- COLLINS, Harry; PINCH, Trevor (1996). *El gólem. Lo que todos deberíamos saber acerca de la ciencia*. Barcelona: Crítica.
- FARA, Patricia (2009). *Breve historia de la ciencia*. Barcelona: Ariel.
- GIORDAN, A., coord. (1988) *Conceptos de Biología*. Madrid: Labor.
- HOLTON, Gerald (1993). *Introducción a los conceptos y teorías de las ciencias físicas*. Barcelona: Reverté.
- JAHN, I., LOTHER, R., SENGLAUB, K. (1990). *Historia de la biología*. Barcelona: Labor.
- KUHN, Thomas S. (2006). *La estructura de las revoluciones científicas*. Trad. de Carlos Solís Santos. Madrid, México: Fondo de Cultura Económica.
- KUHN, Thomas S. (2007). *L'Estructura de les revolucions científiques*. Introducció a l'obra de T. S. Kuhn per John L. Heilbron; traducció de Josep Batalla. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum.
- LINDBERG, David C. (2002) *Los inicios de la ciencia occidental*. Barcelona: Paidós.
- OLBY, G.N. CANTOR, J.R.R. CHRISTIE, M.J.S. HODGE, eds. (1990). *Companion to the History of Modern Science*. London: Routledge.
- ORDOÑEZ, Javier; NAVARRO, Víctor; SÁNCHEZ RON, José Manuel (2003). *Historia de la Ciencia*. Madrid: Austral/Espasa..
- PESTRE, Dominique (2008). *Ciència, diners i política: assaig d'interpretació*. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum.
- ROSSI, Paolo (1998). *El nacimiento de la ciencia moderna en Europa*. Barcelona: Crítica.
- SHAPIN, Steven (2000). *La revolución científica. Una interpretación alternativa*. Barcelona: Paidós.
- SOLIS, Carlos; SELLÉS, Manuel (2005) *Historia de la Ciencia*. Espasa. Madrid.

BIBLIOGRAFIA de Fonaments de Biologia

- YÉLAMOS María Belén; FERNÁNDEZ, María Inmaculada. 2016. *Biología*. Ediciones Paraninfo.
- HARARI Yuval Noah. 2016, *Sàpiens, una breu història de la humanitat*. Edicions 62
- TORTORA, Gerdad; DERRICKON, Bryan. 2008. *Introducción al cuerpo humano: fundamentos de anatomía y fisiología* (7ª Edición). Editorial Médica Panamericana, Mexico.
- CHIRAS, Daniel . 2005. *Human Biology*. (9th edition). Jones and Bartlett Publishers, Boston.

BIBLIOGRAFIA de Fonaments de Geologia

Geologia conceptes

- TARBUCK, Edward J & LUTGENS, Frederick K. (2005). *Ciencias de la Tierra*. (8ª Ed.) Pearson. Prentice Hall.
- PEDRONACI, Emilio. (2001). *Los procesos geológicos internos*. Síntesis educación. Madrid.
- KELLER, Edward A.; BLODGETT, Robert H. (2007). *Riesgos naturales*. Pearson. Prentice Hall, Madrid.

CRAIG, J.R.; VAUGHAN, D.J.; SKINNER, B.J. (2006). *Recursos de la Tierra: Origen, uso e impacto ambiental*. Pearson. Prentice Hall, Madrid.

GUTIÉRREZ, Mateo. (2008). *Geomorfología*. Pearson. Prentice Hall.

BOGG, Sam, J. (2006).- *Principles of Sedimentology and Stratigraphy*. 4th ed., Pearson-Prentice Hall.

ANGUITA, Francisco. (1988). *Origen e historia de la Tierra*. Ed. Rueda, Madrid.

Geología pràctica

POZO, Manuel.; GONZÁLEZ, Javier.; GINER, Jorge. (2004). *Geología Práctica*. Pearson. Prentice Hall.

OMS, Oriol.; VICENS, E. y OBRADOR, Antoni. (2002). *Introducción al mapa geológico (1): topografía y fundamentos*. Monografías de Enseñanza de la Ciencias de la Tierra. Serie Cuadernos didácticos nº2.

STRAHLER Arthur. y STRAHLER Alan. (1989). *Geografía física*. (3ª Ed.) Omega.

MOTTANA, Annibal.; CRESPI, Rodolfo.; LIBORIO, Giuseppe (1980): *Guía de minerales y rocas*. Ed. Grijalbo. Barcelona.

MATA, Josep M. y SANZ, Joaquim. (1988). *Guia d'identificació de minerals*. Parcir, Manresa.

Geologia de Catalunya

Institut Cartogràfic de Catalunya (2010). *Atlas geològic de Catalunya*. ICC i IGC. ISBN/ISSN: 978-84-393-8330-7.

HISTORIA NATURAL DELS PAISOS CATALANS (1986): *Geologia I*. Tomo 1. Enciclopèdia Catalana. Barcelona

HISTORIA NATURAL DELS PAISOS CATALANS (1992): *Geologia II*. Tomo 2. Enciclopèdia Catalana. Barcelona

HISTORIA NATURAL DELS PAISOS CATALANS (1985): *Recursos geològics i sòl*. Tomo 3. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

HISTORIA NATURAL DELS PAISOS CATALANS (1988): *Registre fòssil*. Tomo 15. Enciclopèdia Catalana. Barcelona

RIBA, O. i alt. (1979).- *Geografia Física dels Països Catalans*. Ed. Ketres.

BIBLIOGRAFIA de Fonaments de Química

PETRUCCI, Ralph H.; HERRING, F. Geoffrey ; MADURA, Jeffrey D; BISSONNETTE, Carey. (2011) *Química General*, 10ed, Prentice Hall

CHANG, Raymond (2013), *Química*, 10 ed, Mc. Graw-Hill

Webs

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC): <http://www.icgc.cat>

Geocamp-portal de les activitats de camp: http://webs2002.uab.es/ c_gr_geocamp/geocamp/1024/index.ht

Terminologia: <http://cit.iec.cat>

Revistes

Enseñanza de las Ciencias de la Tierra (AEPECT): <http://www.aepect.org/larevista.htm>

Alambique

Enseñanza de las Ciencias: <http://www.raco.cat/index.php/ensenanza>

BIBLIOGRAFIA Didàctica de les Ciències

CAAMAÑO, A. (coord.) (2011). *Física y Química. Investigación, Innovación y Buenas Prácticas* Vol 3. Ed. Graó

CAAMAÑO, Aureli. (coord.) (2011). *Didáctica de la Física y Química*. Vol 2. Ed. Graó

CAAMAÑO, Aureli. (coord.) (2011). *Física y Química. Complementos de formación disciplinar*. Vol 1. Ed. Graó

CAÑAL Pedro (coord.). (2011). *Biología y Geología. Investigación, Innovación y Buenas Prácticas*. Vol 3. Ed. Graó

CAÑAL Pedro (coord.). (2011). *Didáctica de la Biología y la Geología*. Vol 2. Ed. Graó

CAÑAL, Pedro (coord.).(2011). *Biología y Geología. Complementos de formación disciplinar*. Vol 1. Ed. Graó

DRIVER, Rosalind et al. (1991). *Ideas científicas en la infancia y la adolescencia*. Madrid: Ed. Morata/MEC.

GRAU, Ramon. (2010.) *Altres formes de fer ciència. Alternatives a l'aula de secundària*. Associació de Mestres Rosa Sensat.

HARLEN, W. (2010). *Principios y grandes ideas de la educación en ciencias*. Ed. Rosa Devés (www.innovet.org.mx)

IZQUIERDO, Mercè., ALIBERAS, Joan., (2004). *Pensar, actuar i escriure a la classe de ciències. Per un ensenyament de les ciències racional i raonable*. Cerdanyola. Publicacions de la UAB.

JIMENEZ- ALEIXANDRE, Maria Pilar (coord). (2003) *Enseñar ciencias*. Graó.

SANMARTÍ, Neus. (2002) *Didáctica de las ciencias en la educación secundaria obligatoria*. Síntesis Educacion.

Didáctica de la Física

ROGERS, Ben (2018). *The Big Ideas in Physics and How to Teach Them*. A David Fulton Book.

VIENNOT, Laurence. (2001) *Reasoning in Physics. The part of common sense*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

VIENNOT, Laurence. (2003) *Teaching in Physics*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Didáctica de la Química

CAAMAÑO, Aureli, (2002). *La enseñanza de la Química*. A : Jiménez, M.P. ed. Enseñar ciencias. Barcelona : Ed. Graó

IZQUIERDO, Mercè., (2006). La enseñanza de la química frente a los retos del tercer milenio. *Educación Química*, 17 (X), 286-299

MARTÍN, María Jesús., GÓMEZ, Miguel Angel., GUTIÉRREZ, María Sagrario., (2000). *La Física y la Química en secundaria*. Madrid: Narcea

Documents oficials

Curriculum secundària www.xtec.cat

Informe PISA <http://www.gencat.net/educacio/csda/publis/quaderns.htm>

Revistes d'Ensenyament de les Ciències

Alambique. <http://alambique.grao.com>

Enseñanza de las Ciencias. Revista de Investigación y Experiencias Didácticas.
<http://www.raco.cat/index.php/ensenanza>

Ciències: Revista del Professorat de Ciències d'Infantil, Primària i Secundària.
http://crecim.uab.cat/revista_ciencies/revista/index.htm

Projectes curriculars (disponibles al CDEC, www.xtec.es/cdec o la biblioteca d'Humanitats, UAB)

IZQUIERDO, M. (Coord.). (1993), Ciències 12-16. CDEC. Generalitat de Catalunya

Projecte Advancing Physics. IOP. <http://advancingphysics.iop.org/>

Projecte 21st Century Science. The University of York & Nuffield Foundation.
<http://www.21stcenturyscience.org/>

Projecte Física i Química Salters i Salters Horners. The University of York, Nuffield Foundation, Salters Institute and Horners Co.

Salters Advanced Chemistry www.salters.co.uk/institute/curriculum_advanced.html

Salters Horners Advanced Physics www.salters.co.uk/institute/curriculum_horners.html

Disponible en català a: http://www.xtec.es/cdec/formacio/pagines/salters_f.htm

Projecte IDEAS, Nuffield Foundation & School of Education, Kings' College London.

Original: www.kcl.ac.uk/schools/sspp/education/research/projects/ideas.html

Disponible en català a: <http://phobos.xtec.cat/cdec/>